

## ANDRAGOŠKA PROFESIJA I ANDRAGOŠKE KOMPETENCIJE - AKTUALNA ISTRAŽIVANJA

**Ognjen Žiljak**

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

**Sažetak:** *U tekstu su prikazana četiri aktualna istraživanja vezana uz andragošku profesiju provedena na europskoj razini te u zemljama regije: ALPINE – Profesionalci koji se bave obrazovanjem odraslih, Ključne kompetencije profesionalaca koji se bave obrazovanjem odraslih, Kompetencijski pristup usavršavanju andragoških djelatnika te Andragoški djelatnici – profesija i profesionalizacija. Prikazani su okviri andragoških kompetencija razvijeni u sklopu istraživanja, ključni rezultati, te zaključci i preporuke formulirane na temelju tih rezultata.*

**Ključne riječi:** *andragoška profesija, kompetencije*

### Uvod

Obrazovanje odraslih, u okviru procesa cjeloživotnog učenja, višestruko je istaknuto kao jedno od važnih područja na koje bi se trebale usmjeriti obrazovne politike, kako u Republici Hrvatskoj tako i na razini Europske unije (Povjerenstvo, 2004, Commission, 2007, itd.). U tome ključnu ulogu imaju andragoški djelatnici, no usprkos tome, vrlo je malo dostupnih informacijama o njima i njihovom radu. Ne zna se tko su oni, kako su postali andragoški profesionalci, u kojim uvjetima rade. Također, nedostaju informacije o ulozi andragoške profesije i zadaćama koje bi trebala obavljati, kao i njenom položaju i ugledu u društvu. Naročito je primjetan nedostatak informacija o kompetencijama, vještinama i znanjima koje bi andragoški djelatnici trebali posjedovati (Osborne, 2009).

Kako bi se odgovorilo na ovaj problem, u posljednje vrijeme provedeno je nekoliko istraživanja vezanih uz andragoge i andragošku profesiju, na europskoj razini, kao i u zemljama regije. Ovdje su predstavljena četiri takva istraživanja: *ALPINE - Profesionalci koji se*

*bave obrazovanjem odraslih u Europi, Ključne kompetencije profesionalaca koji se bave obrazovanjem odraslih (na europskoj razini), Kompetencijski pristup usavršavanju andragoških djelatnika (u Sloveniji), te Andragoški djelatnici – profesija i profesionalizacija (u Srbiji).*

## **ALPINE - Profesionalci koji se bave obrazovanjem odraslih u Europi**

Cilj ove studije bio je prikupiti informacije na europskoj razini o djelatnicima angažiranim na obrazovanju odraslih – tko su oni, kako su postali andragoški djelatnici, koje kompetencije, vještine i kvalifikacije bi trebali ili morali imati, koje su njihove specifične uloge i zadaci, koji je njihov radni status, kako je organiziran njihov profesionalni razvoj, kako se evaluira njihov rad, te koliko je njihova profesija atraktivna (Research voor Beleid i PLATO, 2008). Istraživanje, koje je naručila Europska komisija, proveli su Research voor Beleid i Plato tokom 2007. godine. U fokusu istraživanja bili su andragoški djelatnici angažirani na području ne-strukovnog obrazovanja odraslih, tj. formalnog i neformalnog učenja odraslih koje nije izravno povezano s tržištem rada.

Najprije su kreirana nacionalna izvješća, na temelju sekundarnih podataka (strategija, studija, statističkih podataka, id.) koje su prikupljali suradnici i stručnjaci u svakoj pojedinoj zemlji. Zatim su u 15 izabranih zemalja podaci prošireni dodatnim informacijama iz literature, statističkim podacima te podacima dobivenim kroz intervju s 45 pružatelja usluga obrazovanja odraslih, 15 kreatora politika i 15 interesantnijih inicijativa (Buiskool, 2009).

Rezultati istraživanja ukazuju na velike promjene konteksta unutar kojeg se obrazovanje odraslih provodi. Nove društvene skupine dolaze u središtu pozornosti obrazovanja odraslih (npr. imigranti), pojavljuju se nova tematska područja (npr. očuvanje okoliša, zdravlje, menadžment), nove aktivnosti (npr. obrazovno savjetovanje). Velike promjene uočene su u andragoškim metodama, gdje prevladava pristup u kojem polaznik mora biti u središtu. Između ostalog, to znači da se aktivnost nastavnika ne ograničava samo na poučavanje već uključuje i brigu o dobrobiti polaznika, njegovu/njezinu motiviranost i cjelokupnu preobrazbu. Programi se trebaju maksimalno prilagođavati specifičnim potrebama i očekivanjima polaznika iz pojedinih

društvenih skupina – u tom smislu postaje važna sposobnost andragoških djelatnika da prepoznaju prethodna iskustva, znanja i vještine svojih polaznika (Buiskool, 2009).

Dok je poučavanje uvijek bilo izravno povezano s obrazovanjem odraslih, u posljednje vrijeme jača svijest o drugim aktivnostima koje također obavljaju andragoški djelatnici – upravljanje, savjetovanje, treninzi, aktivnosti na području financijskog nadzora, rad na projektima, te aktivnosti koje se odnose na razvoj strategija i evaluaciju. Istraživanje je pokazalo da su nastavnici znatno uključeni u skoro sve djelatnosti obrazovne ustanove, dok su djelatnici na ostalim funkcijama u većoj mjeri ograničeni na uže područje svoje aktivnosti (Buiskool, 2009).

Iako je istraživanje ustanovilo da ne postoji jasna ideja o standardnim kompetencijama potrebnim za rad u obrazovanju odraslih, stručnjaci koji su sudjelovali u studiji naveli su niz vještina, znanja i stavova nužnih za andragoške aktivnosti. One uključuju teoretska znanja o cjeloživotnom učenju i razvoju odraslih, društvene i komunikacijske kompetencije, te sposobnost povezivanja teorije s praksom. Također potrebno je određeno radno i životno iskustvo, znanje vezano uz specifično područje te primijenjeno znanje (Buiskool, 2009).

Putovi koje osobe prolaze da bi postale profesionalci koji se bavi obrazovanjem odraslih su vrlo raznoliki, te mnogi ulaze u profesiju bez specifičnog andragoškog osposobljavanja. Nakon reformi sustava visokog obrazovanja u Europi sve je više diplomskih i postdiplomskih andragoških studija. U nizu slučajeva usavršavanje andragoških djelatnika provodi se na radnom mjestu kroz suradnju ustanova u kojima rade i sveučilišta. Također, razni oblici andragoškog osposobljavanja provode se unutar nevladinih udruga, udruženja poslodavaca, sektorskih organizacija, udruženja andragoga, privatnih tvrtki, pri čemu se većinom radi o kraćim programima. Posljedica ovakve raznolikosti u osposobljavanju andragoga je velika raznolikost njihovih kvalifikacija, od potvrde o sudjelovanju na tečaju do sveučilišne diplome (Buiskool, 2009).

Radni status andragoških djelatnika u znatnoj je mjeri povezan s tipom ustanove gdje rade, te djelatnici u formalnim obrazovnim ustanovama češće rade na temelju ugovora na neodređeno vrijeme, te rade puno radno vrijeme, u odnosu na one koji rade u neformalnim organizacijama. Također su i visina primanja temeljena na propisanim

plaćama, socijalno osiguranje, mirovine, sindikalno organiziranje najčešće karakteristika rada u formalnom sektoru. No, rezultati pokazuju da je sve više djelatnika koji nemaju stalno zaposlenje već rade honorarno u više ustanova (Buiskool, 2009).

Andragoška profesija u većini zemalja je slabo regulirana, te nisu propisane specifične kvalifikacije potrebne da bi netko bio nastavnik u obrazovanju odraslih, kao ni da bi obavljao druge poslove unutar ovog područja. Dio nastavnika je istovremeno angažiranim u nekom drugom području obrazovanja (npr. strukovno obrazovanje) pa funkcionira u skladu s zakonskim propisima tog sektora. Također, pokazalo se da provođenje europskih projekata utječe na odgovornije financijsko poslovanje i formaliziranje neformalnih organizacija u obrazovanju odraslih (Buiskool, 2009).

Atraktivnost andragoške profesije može se prikazati kao rezultat tri elementa – situacije u pogledu zaposlenja, intrinzične vrijednosti te javne percepcije. Uvjeti za rad unutar obrazovanja odraslih su u prosjeku lošiji u odnosu na ostale dijelove obrazovnog sustava. No, većina andragoških djelatnika smatra svoju profesiju privlačnom u smislu aktivnosti i zadataka. Javna percepcija profesije varira – iako se u većini zemalja smatra atraktivnom, u dijelu zemalja to nije tako, u prvom redu zbog loših uvjeta (Buiskool, 2009).

Istraživanje je zaključeno formuliranjem niza preporuka za kreatore politika vezanih uz obrazovanje odraslih – jačanje svijesti o raznolikosti područja obrazovanja odraslih, te stoga jačanje integriranog pristupa istraživanju andragoških djelatnika; veće fokusiranje nastavnika na njihovu primarnu zadaću – poučavanje; prilagodba andragoških djelatnika novim okolnostima; razvoj europskih profila kompetencija za nastavnike u obrazovanju odraslih; povećanje broja empirijskih istraživanja andragoških djelatnika; povećanje transparentnosti obrazovnih putova do andragoške profesije; fokusiranje na osposobljavanje na radnom mjestu; poticanje fleksibilnosti; stvaranje jakih lobističkih organizacija za andragoške djelatnike; stvaranje nezavisnih tijela za osiguranje standarda kvalitete na europskoj i nacionalnim razinama; posvećivanje više pozornosti kontinuiranom profesionalnom razvoju i evaluaciji; povećanje atraktivnosti sektora; jače empirijsko i teorijsko utemeljenje sektora (Research voor Beleid i PLATO, 2008).

## **Ključne kompetencije profesionalaca koji se bave obrazovanjem odraslih**

Sljedeći preporuke proizašle iz prethodnog istraživanja Europska komisija naručila je studiju čiji cilj je bio razviti općenit skup ključnih kompetencija, kao doprinos razvoju referentne točke za sve države članice Europske unije (Research voor Beleid, 2010).

Studija je realizirana u tri koraka. Prvi korak odnosio se na identificiranje kompetencija, gdje su prikupljane sve dostupne informacije o obavezama, zadaćama, odgovornostima, ulogama i radnom okruženju, te identificirana relevantna znanja, vještine i stavovi potrebni profesionalcima koji se bave obrazovanjem odraslih. Uslijedilo je modeliranje kompetencija gdje su na temelju prikupljenih podataka razvijani profili kompetencija. Posljednji korak bilo je procjenjivanje kompetencija, gdje se provjeravalo je li taj skup kompetencija potpun, konzistentan i upotrebljiv za sve aktere (Research voor Beleid, 2010). S obzirom da bi ovaj skup kompetencija trebao biti primjenjiv na sve koje rade u obrazovanju odraslih, on se ne odnosi samo na aktivnosti poučavanja, već i sve ostale (npr. upravljenje ustanovom, razvijanje programa). Iz istog razloga ne očekuje se da ista osoba posjeduje cijeli skup kompetencija. Na temelju ovog skupa kompetencija mogu se razvijati profili kompetencija za pojedine funkcije ili pojedince unutar ustanove za obrazovanje odraslih. Takav profil sastoji se od tri elementa – aktivnosti koji bi netko trebao biti u mogućnosti obavljati, kontekst unutar kojeg će se te aktivnosti odvijati, te kompetencije koje su za to potrebne (Research voor Beleid, 2010).

Studija je identificirala 13 aktivnosti koje se vezuju uz osobe koje rade u obrazovanju odraslih:

- 1) procjena obrazovnih potreba
- 2) priprema programa
- 3) olakšavanje učenja
- 4) nadzor i evaluacija
- 5) savjetovanje i usmjeravanje
- 6) razvoj programa
- 7) financijsko upravljanje
- 8) upravljanje ljudskim resursima
- 9) cjelokupno upravljanje
- 10) marketing i odnosi s javnošću

- 11) administrativna podrška
- 12) informatička podrška
- 13) aktivnosti koje povezuju više područja (Research voor Beleid, 2010)

Kontekst unutar kojih se te aktivnosti odvijaju može se odrediti kroz slijedeća pitanja:

- 1) učenje / poučavanje: tko su polaznici? tko su nastavnici?
- 2) programi / razvoj programa: postoje li definirani programi? tko je razvio te programe?
- 3) institucionalna organizacija / upravljanje: kako je ustanova ustrojena? postoje li uvjeti koje osoba treba zadovoljiti da bi radila u ustanovi?
- 4) vodstvo / kontinuirani profesionalni razvoj: koja je misija ustanove? ima li kakvu politiku vezanu uz kontinuirani profesionalni razvoj? (Research voor Beleid, 2010)

Kompetencije su razvrstane u dvije kategorije - generičke i specifične kompetencije. Generičke kompetencije potrebne su za vršenje svih aktivnosti unutar sektora obrazovanja odraslih, te bi ih svaki profesionalac koji radi u sektoru trebao imati, neovisno o tome radi li u nastavi, upravi, itd.

Generičke kompetencije su:

- 1) personalna kompetencija: sposobnost sustavne refleksije vlastite prakse, učenja i osobnog razvoja – sposobnost autonomnog cjeloživotnog učenja
- 2) interpersonalna kompetencija: sposobnost komuniciranja i suradnje s polaznicima, kolegama i dionicima
- 3) profesionalna kompetencija: sposobnost preuzimanja odgovornosti i svijesti o institucionalnom okviru unutar kojeg se obrazovanje odraslih odvija na svim razinama
- 4) kompetencija korištenja teorijskog i praktičkog znanja na vlastitom području poučavanja / djelovanja
- 5) didaktička kompetencija: sposobnost primjene različitih metoda, stilova i tehnika u radu s odraslima
- 6) motivacijska kompetencija: sposobnost osnaživanja odraslih polaznika kako bi se mogli razvijati u smjeru autonomnog cjeloživotnog učenja

7) kompetencija uspješnog snalaženja unutar heterogenih i raznolikih skupina: sposobnost nošenja s grupnom dinamikom i heterogenosti prethodnih iskustva, obrazovnih potreba i motivacija odraslih polaznika (Research voor Beleid, 2010)

Specifične kompetencije potrebne su za obavljanje specifičnog skupa aktivnosti, te su potrebne profesionalcima angažiranim na tim aktivnostima. Specifične kompetencije izravno povezane s procesom učenja i poučavanja su:

- 1) kompetencija procjene prethodnog iskustva, motivacije, zahtjeva, potreba i želja polaznika
- 2) kompetencija osmišljavanja procesa učenja
- 3) kompetencija olakšavanja procesa učenja i motiviranja polaznika
- 4) kompetencija kontinuiranog nadzora i evaluacije procesa učenja s ciljem njegovog poboljšanja
- 5) kompetencija savjetovanja oko karijere, života, daljnjeg razvoja i, po potrebi, stručne pomoći
- 6) kompetencija osmišljavanja i kreiranja programa

Specifične kompetencije neizravno povezane s procesom učenja i poučavanja su:

- 1) kompetencija upravljanja financijskim resursima i procjena društvene i ekonomske koristi pruženih usluga
- 2) kompetencija upravljanja ljudskim resursima u ustanovi za obrazovanje odraslih
- 3) kompetencija upravljanja i vođenja cijele ustanove za obrazovanje odraslih, kao i upravljanje kvalitetom pružene usluge
- 4) kompetencija vezana uz marketing i odnose s javnošću – sposobnost doprijeti do ciljnih skupina i promovirati ustanovu
- 5) kompetencija bavljenja administracijom i prenošenja informacija polaznicima i nastavnicima
- 6) kompetencija stvaranja okruženja za učenje opremljenog informatičkom tehnologijom te davanja podrške nastavnicima i polaznicima u njenom korištenju (Research voor Beleid, 2010)

Istraživanje je zaključeno preporukama država koje su sudjelovale u istraživanju da se otvori debata o ovom skupu kompetencija i o njemu informira sve ključne dionike. Konačni cilj bio bi da dionici preuzmu ovaj okvir te ga zatim uključe prilikom

razvoja i implementacije novih politika vezanih uz obrazovanje odraslih (Research voor Beleid, 2010).

### **Kompetencijski pristup usavršavanju andragoških djelatnika**

Ovo je studija koju je 2009. proveo Andragoški centar Slovenije s ciljem utvrđivanja okruženja unutar kojeg nastavnici u obrazovanju odraslih rade, zadaća koje obavljaju, te znanja i kompetencija koji su im potrebni kako bi mogli učinkoviti vršiti svoje aktivnosti. Uz to, željelo se razmotriti pitanje šire uloge obrazovanja odraslih u današnjem društvu, razraditi okvir kompetencija za andragošku djelatnost, te pritom provjeriti u kojoj je mjeri postojeća ponuda andragoških usavršavanja u skladu s takvim okvirom kompetencija (Klemenčić, 2009). Na taj način razrađen okvir kompetencija trebao bi predstavljati temelj za osmišljavanje novih programa usavršavanja andragoških djelatnika (Klemenčić, 2009).

Studija je realizirana tako da su saznanja dobivena pregledom različite literature vezane uz navedena pitanja proširena informacijama dobivenim kao rezultat provođenja niza vođenih intervjua te dvije fokus skupine (Klemenčić, 2009). Tako su na temelju relevantne literature i informacija koje su pružili voditelji obrazovanja odraslih, mentori, nastavnici te stručnjaci za obrazovanje odraslih razrađeni elementi andragoškog procesa, andragoških kompetencija te aktivnosti vezane uz tri andragoška zanimanja – voditelj obrazovanja odraslih, organizator obrazovanja odraslih i nastavnik u obrazovanju odraslih (Klemenčić, 2009).

Studija je utvrdila slijedeće sastavnice andragoškog procesa:

- 1) procjena obrazovnih potreba
- 2) planiranje obrazovanja
- 3) organiziranje obrazovanja
- 4) izvođenje obrazovanja
- 5) vrednovanje obrazovanja
- 6) vođenje obrazovnog procesa
- 7) upravljanje obrazovnim procesom (Klemenčić, 2009)

Na temelju ovako predstavljenog andragoškog procesa, razrađen je okvir kompetencija gdje se uz svaku sastavnicu tog procesa vežu određene ključne te strukovne sposobnosti andragoških djelatnika.



Ključne sposobnosti potrebne su za sve aspekte andragoškog procesa – to su:

- sposobnost rada s drugima
- sposobnost rada sa znanjem, tehnologijom i informacijama
- sposobnost rada s društvom i unutar društva

S druge strane, strukovne sposobnosti vezane su uz pojedine elemente andragoškog procesa – njihov pregled nalazi se u tablici 1.

*Tablica 1 - Okvir kompetencija sa strukovnim sposobnostima andragoških djelatnika*

<b>ANDRAGOŠKI PROCES</b>	<b>STRUKOVNE SPOSOBNOSTI ANDRAGOŠKIH DJELATNIKA</b>
<b>Procjena obrazovnih potreba</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost prepoznavanja obrazovnih potreba odraslih na lokalnoj razini</li> <li>- sposobnost prepoznavanja obrazovnih potreba tvrtki, ustanova</li> <li>- sposobnost prepoznavanja obrazovnih potreba različitih ciljnih skupina</li> <li>- sposobnost prepoznavanja obrazovnih potreba pojedinaca</li> </ul>
<b>Planiranje obrazovanja</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost planiranja formalnih i neformalnih obrazovnih programa za odrasle</li> <li>- sposobnost izbora odgovarajućih obrazovnih programa u skladu s obrazovnih potrebama</li> <li>- sposobnost izvedbenog kurikularnog planiranja</li> </ul>
<b>Organiziranje obrazovanja</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- organizacijske sposobnosti</li> <li>- sposobnost planiranja provedbe obrazovanja</li> </ul>
<b>Izvođenje obrazovanja</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost oglašavanja obrazovnih programa</li> <li>- sposobnost informiranja ciljnih skupina o planiranom obrazovanju</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost izvođenja različitih postupaka inicijalnog rada s upisanim sudionicima obrazovanja</li> <li>- sposobnost izvođenja priznavanja prethodno stečenog znanja</li> <li>- sposobnost kvalitetne provedbe obrazovnog procesa</li> <li>- sposobnost uspješnog zaključivanja obrazovnog procesa</li> </ul>
<b>Vrednovanje obrazovanja</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost pripreme i provedbe cjelovitog sustava evaluacije i razvoja kvalitete obrazovne djelatnosti</li> <li>- sposobnost formativnog i završnog vrednovanja rezultata obrazovanja</li> <li>- sposobnost formativnog i završnog vrednovanja zadovoljstva korisnika</li> <li>- sposobnost vrednovanja učinaka obrazovanja</li> <li>- sposobnost pripreme i provedbe razvojnih planova za razvoj kvalitete obrazovanja</li> </ul>
<b>Vođenje obrazovnog procesa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost vođenja kadrovskih postupaka</li> <li>- sposobnost izbora voditelja obrazovnih skupina i rada s njima</li> <li>- sposobnost formiranja radnih i drugih skupina, vođenje tih skupina</li> <li>- sposobnost oblikovanja prijedloga stručnog usavršavanja suradnika</li> <li>- sposobnost organizacije i provedbe internih obrazovanja nastavnika</li> <li>- sposobnost razvojne djelatnosti i vođenja</li> <li>- sposobnost partnerske suradnje s drugim ustanovama</li> </ul>
<b>Upravljanje</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost donošenja poslovnih i</li> </ul>

<b>obrazovnim procesom</b>	finansijskih odluka u vezi obrazovanja odraslih u okviru nadležnosti <ul style="list-style-type: none"> <li>- sposobnost poslovnog i finansijskog planiranja (godišnji radni i finansijski planovi, drugi slični planovi)</li> <li>- sposobnost poslovnog i finansijskog izvješćivanja (godišnje radno i finansijsko izvješće, druga slična izvješća)</li> <li>- sposobnost normativnog uređenja poslova obrazovanja odraslih u organizaciji</li> </ul>
----------------------------	---

(Klemenčić, 2009)

### **Andragoški djelatnici – profesija i profesionalizacija**

U Srbiji je pod vodstvom dr. Kristinke Ovesni provedeno istraživanje andragoških djelatnika, čiji cilj je bilo ustanoviti vezu između profesionalne pripreme andragoga i profesionalizacije na području obrazovanja odraslih. Ovesni tvrdi da dok odgovarajuće profesionalno osposobljeni andragozi pokazuju karakteristike profesije, oni bez takvog osposobljavanja su bliži zanimanjima, zbog čega je intenzivno profesionalno andragoško obrazovanje neodvojivo od procesa profesionalizacije. U istraživanju se ova teza provjeravala analizom percepcije pojedinih elemenata andragoške profesije, od strane samih andragoških djelatnika, kao i razlika koja se u toj percepciji javlja s obzirom na postojanje ili odsustvo odgovarajuće profesionalne pripreme (Ovesni, 2009).

Profesionalne asocijacije specifične su obilježje profesije. Djelatnici s odgovarajućom profesionalnom pripremom prepoznaju nekoliko aspekta andragoške asocijacije: specijalističko znanje kao preduvjet pripadanja asocijaciji, redoviti formalni sastanci koje se vezuju uz mogućnost razvoja karijere, poticanje uključivanja u asocijacije uz istovremenu potrebu jače kontrole „ulaska u profesiju“ što upućuje na važnost formalnog stjecanja andragoških znanja. S druge strane, andragoško osoblje bez odgovarajuće profesionalne

pripreme percipira profesionalne asocijacije samo kroz njihovu moć u društvu i ne smatra da one imaju veliki utjecaj na njihov rad (Ovesni, 2009).

Profesionalna autonomija odražava profesionalnu moć i profesionalno znanje – odluke o profesionalnim aktivnostima donose se na temelju profesionalnog znanja. Andragoški djelatnici, neovisno o prethodnoj profesionalnoj pripremi, smatraju da obavljanje andragoške profesije pruža osjećaj autonomije zbog složenosti posla i nužnosti individualnog mišljenja. No, oni andragoški djelatnici koji su odgovarajuće osposobljeni pokazuju veću razinu samokritičnosti te će češće razmatrati u kojoj mjeri sudjeluju u donošenju najvažnijih odluka u svojim organizacijama (Ovesni, 2009).

Društvena kontrola, kao obilježje profesije, određena je utjecajem društvene skupine na pojedince – članove profesije, pri čemu taj utjecaj može biti pozitivan ili negativan. Utvrđena je snažna veza između profesionalizacije andragoške profesije i društvene kontrole, gdje je razina profesionalizacije proporcionalna razini primjene formalno stečenih znanja i vještina, stupnju odgovornosti i poštivanja profesionalnih standarda ustanovljenih od strane pripadnika profesije. Većina andragoških djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju percipiraju društvenu kontrolu na području njihove aktivnosti kao nejasnu, pokazuju nesigurnost u pogledu autoriteta njihove profesije i uvjerenja u profesionalno znanje i ulogu andragoških aktivnosti (Ovesni, 2009).

Društveni status pojedinaca – članova profesije jedan je od ključnih elemenata profesionalizacije na individualnoj razini. Većina andragoških djelatnika koji su sudjelovali u istraživanju smatra da je njihova profesija jedan od ključnih faktora njihove društvene stabilnosti, no da visoki status članova andragoške profesije nije odraz njihovih prirodnih osobine već profesionalnog obrazovanja. Dok andragoški djelatnici bez odgovarajućeg andragoškog osposobljavanja smatraju da je javnost dobro informirana o profesionalnim uslugama koje se vežu uz profesiju, istovremeno nemaju jasno ideju oko vanjskih obilježja te profesije. Odgovarajuće osposobljeni djelatnici s druge strane nisu uvjereni u autoritet svoje profesije, kao ni u učinkovitost vlastite profesionalne djelatnosti, što utječe i na smanjenu percepciju vlastitog društvenog statusa (Ovesni, 2009).

Profesionalni standardi shvaćaju se kao precizni, društveno posredovani opisi zahtijevanog i očekivanog ponašanja u obavljaju

profesionalne aktivnosti (u smislu kompetencija i etike). U kontekstu obrazovanja odraslih važni su jer predstavljaju osnovu za osmišljavanje kontinuiranog profesionalnog obrazovanja. Andragoški djelatnici koji su sudjelovali u istraživanju naveli su neke elemente koji opisuju kako oni percipiraju profesionalne standarde svoje profesije – posvećenost, odsustvo lukrativnosti u bavljenju profesijom, lojalnost profesionalnoj skupini, usmjerenost na pružanje usluge. No, dio elemenata naveli su samo profesionalno osposobljeni andragoški djelatnici – humanistička usmjerenost, potpuna posvećenost profesiji, jasno izraženi asketizam, te otvorenost prema novim znanstvenim spoznajama (Ovesni, 2009).

Profesionalna etika odnosi se na niz primjenjivih pravila temeljenih na subjektivnim procjenama, te se primjenjuje na dvije razine: unutarnjoj, koja se odnosi na područje vršenja aktivnosti i vanjskoj, koja se odnosi na profesionalno ponašanje prema klijentima i javnosti. Neki od elemenata profesionalne etike koje su andragoški djelatnici u istraživanju naveli su: emocionalna neutralnost prema klijentima, neprimanje mita i sličnih ponuda, te obveza povjerljive komunikacije s polaznicima, pri čemu su ovaj posljednji element češće navodili andragoški djelatnici s odgovarajućom profesionalnom pripremom (Ovesni, 2009).

Profesionalna supkultura, jedna od glavnih karakteristika koja razlikuje profesiju od zanimanja, određena je kao sustav znanja koji oblikuje način izražavanja pripadnosti profesionalnoj skupini. Istraživanja je pokazalo da kod andragoških djelatnika s odgovarajućom andragoškom pripremom profesionalna kultura ima znatno veći utjecaj od organizacijske supkulture. Što više zaposlenika sudjeluje u što više aktivnosti profesionalnog usavršavanja to će percepcija elemenata profesionalne supkulture biti jača (Ovesni, 2009).

Među razlozima za bavljenje profesijom profesionalno osposobljeni andragozi navodili su afirmaciju u smislu povećanja ugleda, te upravljačke funkcije i visoku razinu odgovornosti koja se vezuje uz andragošku profesiju, dok se kod onih bez odgovarajućeg osposobljavanja češće spominje sigurnost, motivacija je instrumentalna, a često se ističe solidarnost (Ovesni, 2009).

Andragoške uloge odnose se na očekivano ponašanje pojedinca koji zauzima određenu poziciju te uključuje određena prava, dužnosti i zadaće za koje se profesionalno pripremao/pripremila i koje

bi trebao obavljati u danoj društvenoj situaciji. Ispitanici u najvećoj mjeri smatraju da kompleksnije andragoške uloge mogu vršiti samo djelatnici s odgovarajućom profesionalnom pripremom (Ovesni, 2009).

Na temelju rezultata istraživanja Ovesni zaključuje da je za poboljšanje obavljanja andragoških aktivnosti potrebno razviti programe kontinuiranog profesionalnog obrazovanja za djelatnike koji nisu odgovarajuće profesionalno osposobljeni, usmjerenih na osnovne andragoške principe, znanja i vještine. Osim toga, kroz rad profesionalnih udruženja može se intenzivirati izgradnja mreže kolegijalnih odnosa između andragoga, kao i ojačati njihovo povjerenje u vlastito znanje i vršenje aktivnosti važnih za društvo (Ovesni, 2009).

## **Zaključak**

Posljednjih godina provedeno je nekoliko istraživanja koja su se bavila andragoškim djelatnicima i andragoškom profesijom općenito, na europskoj razini, kao i u državama regije, što je omogućilo bolji uvid u rad andragoga, naročito njihove kompetencije (postojeće ili očekivane), te informacije o položaju andragoške profesije u društvu. Uz nova saznanja o aktualnom stanju andragoške profesije, ova istraživanja ukazala su i na određene probleme i izazove, kao što su nepovoljniji radni uvjeti u odnosu na ostale dijelove obrazovnog sustava ili nužnost profesionalnog andragoškog osposobljavanja djelatnika u obrazovanju, te su ponudile preporuke i alate za rješavanje tih problema – u tom smislu posebno je važan okvir andragoških kompetencija, onaj razvijen u sklopu studije *Ključne kompetencije profesionalaca koji se bave obrazovanjem odraslih* odnosno okvir kompetencija razvijen u sklopu studije *Andragoškog centra Slovenije*.

Istovremeno, rezultati ovih istraživanja predstavljaju poticaj za daljnji istraživački rad na ovom području, kao i razmatranje mogućnosti za provođenje sličnih studija fokusiranih za andragošku profesiju u Hrvatskoj.

Literatura:

Buiskool, B., Van Lakerveld, J., Broek, S. (2009), Educators at work in two sectors of adult and vocational education: an overview of two European projects, *European journal of education*, Vol. 44, n2, pp 145 – 162

Commission of the European communities (2007), *Action Plan on Adult learning - It is always a good time to learn*. Bruxelles: Commission of the European communities

Klemenčič, S., Možina, T., Žalec, N. (2009), *Kompetencni pristop k spopolnjevanju andragoških delavcev*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije

Osborne, M. (2009), Editorial – Adult learning professionals in Europe, *European journal of education*, Vol. 44, n2, pp 145 – 162

Ovesni, K. (2009), *Andragoški kadrovi: profesija i profesionalizacija*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta

Povjerenstvo za obrazovanje odraslih Vlade Republike Hrvatske (2004), *Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih*. Zagreb: Povjerenstvo za obrazovanje odraslih Vlade Republike Hrvatske

Research voor Beleid (2010), *Key competences for adult learning professionals, Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals, Final report*. Zoetermeer: Research voor Beleid

Research voor Beleid i PLATO (2008), *ALPINE – Adult Learning Professions in Europe, A study of the current situation, trends and issues, Final report*. Zoetermeer: Research voor Beleid i PLATO

ANDRAGOGICAL PROFESSION AND ANDRAGOGICAL  
COMPETENCIES –  
RECENT RESEARCH FINDINGS

Ognjen Žiljak

*Summary: In the text six recent studies about adult education professionals have been described, which have been realized on European level and in the countries from the region. ALPINE - Adult Learning Professions in Europe, Key competences for adult learning professionals, Competence-based approach to further training of adult education staff and Adult Educators - Professionalization and Profession. Competences frameworks developed as part of the studies have been described, together with key results, and conclusions and recommendations based on those results.*

*Key words: adult education professionals, competences*